

Regelrådets uppgift är att granska och yttra sig över kvaliteten på konsekvensutredningar till författningsförslag som kan få effekter av betydelse för företag.

Justitiedepartementet

Yttrande över En ny produktansvarslag (SOU 2025:103)

Regelrådets ställningstagande

Regelrådet bedömer att konsekvensutredningen inte uppfyller kraven i förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar.

Bakgrund och innehållet i förslaget

De nuvarande EU-reglerna om produktansvar¹, som låg till grund för den nu gällande produktansvarslagen (1992:18), har ersatts med ett nytt direktiv om produktansvar². Det nya direktivet, som är ett fullharmoniseringsdirektiv, har ansetts motiverat främst av de stora förändringar som skett under senare år vad det gäller hur produkter tillverkas och distribueras, men också hur de används. Utredningen har haft i uppdrag att analysera det nya direktivet och föreslå de författningsändringar som behövs för att genomföra direktivet i svensk rätt.

Det nya direktivet syftar till att bidra till en välfungerande inre marknad och en hög skyddsnivå för konsumenter och andra enskilda. Detta genom gemensam reglering av produktansvar. Direktivet innehåller bestämmelser om rätten till skadestånd för en skada som har orsakats p.g.a. en säkerhetsbrist i en produkt, vem eller vilka som är skadeståndsansvariga och under vilka förutsättningar som ansvarsbefrielse gäller. Direktivet innehåller också regler om när en produkt ska anses ha en säkerhetsbrist och vilka bedömningskriterier som ska ligga till grund för säkerhetsbedömningen. Direktivet reglerar även vissa frågor om bevisning. Bland annat finns regler om bevisbördans placering och om presumtioner i vissa fall. Slutligen innehåller direktivet bestämmelser om solidariskt skadeståndsansvar, regressrätt och preskription.

Utredningen föreslår att 1992 års lag upphävs och ersätts med en ny lag som anpassas till det nya direktivet. Dessutom föreslås anpassningar till det nya direktivet i elsäkerhetslagens bestämmelser om produktansvar samt vissa följdändringar i annan lagstiftning.

Förslagsställaren uppger att avsikten med förslagen är att säkerställa en hög skyddsnivå för konsumenter och andra fysiska personer samt att bidra till en enhetlig tolkning och tillämpning av direktivets bestämmelser i EU:s medlemsstater. Förslagen syftar också till att anpassa de svenska reglerna om produktansvar till den tekniska utvecklingen och den

¹ Rådets direktiv 85/374/EEG av den 25 juli 1985 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister.

² Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/2853 av den 23 oktober 2024 om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister och om upphävande av rådets direktiv 85/374/EEG).

digitala ekonomin. Slutligen avser förslagen att uppnå en bättre balans mellan näringsidkare och enskilda produktanvändare.

Den nya lagen, ändringarna i elsäkerhetslagen och följdändringarna i övrig lagstiftning föreslås träda i kraft den 9 december 2026. 1992 års lag ska då upphöra att gälla. Det föreslås särskilda övergångsbestämmelser till den nya lagen och några av lagändringarna.

Konsekvenser för företag

Förslagen uppges innebära att reglerna om produktansvar blir tydliga och anpassas till den tekniska utvecklingen och digitala ekonomin. Detta uppges medföra att det blir klarare och mera förutsebart för företag vad som gäller och vad som krävs för att de ska uppfylla sina skyldigheter. Förslagsställaren uppger att en sådan ordning kan antas leda till färre tvister om produktansvar, vilket i sig innebär minskade kostnader för företagen. Förslagen innebär även att regleringen om produktansvar blir enhetlig inom EES, vilket gör det enklare för företag att bedriva verksamhet över nationsgränserna. Även detta uppges innebära minskade kostnader för företagen. Om det nya direktivet inte genomförs i svensk rätt skulle det innebära en konkurrensnackdel inom EES för svenska företag, vilket skulle medföra negativa ekonomiska konsekvenser för företag.

Förslagen innebär att produktansvar för fristående programvara och tillhörande digitala tjänster införs i svensk rätt. Förslagen innebär även att produktansvarets omfattning utökas till att avse skada i data och fler saksador än tidigare. Vidare utsträcks skadeståndsansvaret i vissa fall till säkerhetsbrister som uppkommit efter att en produkt har släppts ut på marknaden. Eftersom företag redan i stor utsträckning har tagit på sig en hög säkerhetsnivå för sina produkter till följd av gällande produktsäkerhetskrav bedöms konsekvenserna bli begränsade.

Utredningen bedömer att företagens försäkringskostnader kommer att öka till följd av förslagen. Sådana kostnadsökningar får antas påverka samtliga näringsidkare som har ett produktansvar, även om företag som tillverkar, importerar eller tillhandahåller tekniskt avancerade eller innovativa produkter bedöms påverkas mest. Förslagsställaren uppger att det inte har varit möjligt att få tillgång till tillförlitlig statistik avseende hur många produktansvarsförsäkringar som i dag finns i kraft, och kan tänkas påverkas av förslagen. Enligt Svensk Försäkring beror detta på bland annat att produktansvarsförsäkringen ofta ingår som en del i en övergripande ansvarsförsäkring och inte alltid kan särskiljas. Det innebär också att det inte går att säga hur stor del av inbetalda försäkringspremier som avser försäkring mot just produktskador. Det saknas sammantaget möjlighet att uppskatta hur stora kostnadsökningar som förslagen innebär. Kostnadsökningarna får dock i många fall antas vara begränsade. En orsak till detta är att de skador som omfattas av förslagen ofta täcks även av andra försäkringar, t.ex. den skadelidandes hemförsäkring. I fråga om läkemedel omfattas skadorna i nästan alla fall även av läkemedelsförsäkringen. Förslagen innebär även att utvecklingskostnader undantas från produktansvaret, vilket bör medföra att kostnadsökningen i fråga om ansvarsförsäkringar begränsas (läs mer om utvecklingskostnader i avsnitt 5.9).

Förslaget om att slopa självriskan om 3 500 kronor för saksador som gäller enligt 1992 års lag innebär att kostnaderna för att ersätta en produktskada kommer att öka i motsvarande mån. Det uppges vara rimligt att anta att förslaget kommer innebära att antalet ersättningskrav för små skador kommer att öka.

Reglerna om att det vid tvist om skadestånd i vissa fall ska presumeras att en produkt har en säkerhetsbrist, eller att det föreligger ett orsakssamband mellan en säkerhetsbrist och en skada (se avsnitt 5.10.2), för med sig att de produktansvariga i fler fall än tidigare kan behöva presentera bevisning för att motbevisa presumptionerna. Detta kan leda till något ökade rättegångskostnader för företaget. Eftersom det redan i dag enligt praxis från Högsta domstolen i princip tillämpas ett lägre beviskrav när en skadelidande har att bevisa ett komplext och svåröverskådligt orsakssamband bör effekterna bli förhållandevis begränsade.

Vidare uppges att den förlängda yttersta preskriptionstiden i fråga om latent personskador innebär att fler sådana skador kommer att omfattas av skadeståndsskyldigheten enligt den nya lagen. Eftersom sådana skador i nästan alla fall ersätts genom Läke-medelsförsäkringen bör förslaget dock endast medföra marginellt ökade kostnader för företagen. För företagen kan förslagen medföra vissa marginella merkostnader för utbildningsinsatser. Förslagsställaren uppger att eftersom tillämpningsområdet för förslagen är mycket brett har det inte varit möjligt att klargöra om förslagen kommer att få olika konsekvenser för små respektive stora företag. Sammantaget uppges att förslagen inte kan antas medföra några ingripande ekonomiska följder eller andra negativa konsekvenser för företagen.

Motivering till Regelrådets ställningstagande

Regelrådet bedömer att konsekvensutredningen saknar en hel del information vad gäller påverkan på företaget. Det uppges att förslaget kommer innebära ökade kostnader, bland annat i form av ansvarsförsäkringar och att antalet skadeanmälningar för mindre skador troligtvis kommer öka när självriskan för den skadelidande tas bort. Det finns dock inte någon närmare uppskattning av storleken på kostnader och inte heller några exempel eller scenarioberäkningar. Det kan därför ifrågasättas hur förslagsställaren kan anta att förslagen inte kommer innebära några större ekonomiska effekter för företaget. Regelrådet kan förstå att det kan finnas utmaningar med att beräkna kostnader och andra effekter, men hade ändå velat se ett mer utförligt resonemang kring vilka konsekvenser och kostnader som förslaget kan komma att medföra. Det framgår att fler företag än i dag kommer att omfattas eftersom fler typer av produkter inkluderas i lagens tillämpningsområde, men det finns inte någon uppskattning av hur många företag som berörs eller hur stora dessa företag är.

I direktivet finns vissa bestämmelser avseende regressrätt som nämner små och medelstora företag. I övrigt uppger förslagsställaren enbart att det inte går att avgöra om förslaget kommer att påverka små företag annorlunda än stora. Förslagsställaren nämner inte något om påverkan på konkurrens, bortsett från att konstatera att det vore en konkurrensnackdel för svenska företag om direktivet inte genomförs i svensk rätt. Det finns inte heller någon beskrivning av hur förslaget skulle kunna påverka företagets intäkter. Regelrådet vill påminna om att alltid redovisa samtliga delasppekter i konsekvensutredningen. Om förslagsställaren bedömer att en delasppekt inte är relevant ska detta ändå anges och förklaras.

Regelrådet bedömer att delasppekterna berörda företag, påverkan på företagets kostnader och intäkter, påverkan på konkurrens och särskilda hänsyn till små och medelstora företag är bristfälligt redovisade. Samtliga övriga delasppekter, som inte nämnts ovan, bedöms vara godtagbart redovisade. Sammantaget bedömer Regelrådet dock att konsekvensutredningen saknar alltför mycket information om hur förslaget påverkar företag och att den därför inte uppfyller kraven i förordningen om konsekvensutredningar.

Regelrådet behandlade ärendet vid sammanträde den 17 december 2025.

I beslutet deltog Anna-Lena Bohm, ordförande, Helena Fond, Hans Peter Larsson, Roland Sigbladh och Lars Silver.

Ärendet föredrogs av Katarina Kjellström.

Anna-Lena Bohm
Ordförande

Katarina Kjellström
Föredragande